

ปัญหาความซ้ำซ้อนของบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐตามประมวลกฎหมาย
อาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561*

THE OVERLAPPING PROBLEM BETWEEN THE THAI CRIMINAL CODE AND THE
ORGANIC ACT OF ANTI-CORRUPTION B.E. 2561'S PROVISION REGARDING
GOVERNMENT OFFICIAL'S LIABILITY

วคินี เต็มธนาภรณ์

Wasinee Termthanaporn

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

Faculty of Law, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: babiebambie@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาความซ้ำซ้อนของบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีการกำหนดความรับผิดทางอาญารวมถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศไทย และได้ศึกษาเปรียบเทียบกับแนวทางการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ราชอาณาจักรสวีเดน และประเทศญี่ปุ่น จากการศึกษาพบว่า การมีบทบัญญัติที่มีลักษณะซ้ำซ้อนกันระหว่างกฎหมายทั้งสองฉบับส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญหลายประการ เช่น ความไม่แน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย และปัญหากฎหมายอาญาเพื่อที่เป็นผลมาจากการที่รัฐบัญญัติกฎหมายอาญามากจนเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 77 บทความนี้จึงมีข้อเสนอให้ยกเลิกบทบัญญัติบางมาตราของประมวลกฎหมายอาญาที่มีความซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ที่มีสถานะเป็นกฎหมายพิเศษที่ถูกตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง และแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อให้บทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนของประเทศไทย มีความเป็นเอกภาพ และสามารถดำเนินไปภายใต้กรอบกฎหมายเพียงฉบับเดียว

คำสำคัญ: เจ้าหน้าที่รัฐ, กฎหมายอาญาเพื่อ, กฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริต

Abstract

This article aims to examine the issue of overlapping legal provisions concerning the criminal liability of government officials in relation to the giving or receiving bribes under the Thai Penal Code and the Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561. The study explores the fundamental concepts and theories of criminal liability, along with the legal criteria for determining the criminal accountability of government officials in Thailand. Also, it presents a comparative analysis with the legislative approaches of foreign countries such as England, Sweden, and Japan. The study finds that the existence of overlapping provisions between the two aforementioned legal instruments creates several significant problems which include legal uncertainty in law enforcement and the phenomenon of overcriminalization wherein the state enacts an excessive number of criminal laws, contrary to the principle of legislative necessity. Such practice is inconsistent with the intent of Section 77 of the Constitution of the Kingdom of Thailand. Consequently, this article proposes the repeal of certain redundant provisions in the Penal Code that duplicate with the Organic Act on Anti-Corruption B.E. 2561, which, as a specialized law, was specifically enacted to prevent and suppress corruption among government officials. It also recommends amending the Organic Act to ensure greater comprehensiveness. The ultimate goal is to consolidate bribery-related criminal liability provisions under a single, unified legal framework to enhance legal certainty and effectiveness in anti-corruption efforts in Thailand.

Keywords: Government official, Overcriminalization, Anti-corruption law

บทนำ

ปัญหาการกระทำทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่อย่างต่อเนื่องในสังคมไทย และเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรัฐได้มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปในทางที่เสื่อมเสียหรือสร้างความเสียหายให้แก่รัฐหรือสังคมได้ แต่ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเจ้าหน้าที่รัฐออกบังคับใช้ แต่การกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด ทั้งการตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐในระบบปกติอย่างกระบวนการทางอาญาหรือกระบวนการในทางวินัย ยังพบว่า มีอุปสรรคและข้อบกพร่องอยู่หลายประการที่ทำให้การตรวจสอบ และการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีเท่าที่ควร (สุรพล นิติไกรพจน์ และคณะ, 2547)

ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงพยายามสร้างระบบการตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐขึ้นมาเพื่อทำการตรวจสอบเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นระบบพิเศษ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ขึ้น เป็นองค์กรอิสระเพื่อทำการดูแลตรวจสอบเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง และ

ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ขึ้นบังคับใช้ในเวลาต่อมา

ดังนั้น ณ ปัจจุบัน ประเทศไทยจึงมีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนทั้งในระบบปกติอย่างประมวลกฎหมายอาญา และในระบบพิเศษอย่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งหากพิจารณาตัวเนื้อหาของบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับในบางมาตรา จะเห็นได้ว่า มีความทับซ้อนกันเกิดขึ้น โดยตัวเนื้อหามีการบัญญัติในทำนองเดียวกัน และมีความหมายใกล้เคียงกัน ส่งผลให้ตอนนี้ประเทศไทยมีกฎหมายที่เป็นความผิดฐานเดียวกัน มีเนื้อหาใกล้เคียงกันอยู่ในกฎหมายถึงสองฉบับ ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายอย่าง อัยการ หรือศาล ปรับใช้ทั้งสองมาตราในเวลาเดียวกัน ทั้งที่เป็นความผิดฐานเดียวกันและมีผลอย่างเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมาย ดังคดีที่จะได้ยกตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

คดีของดาราสาวชาวไต้หวัน ชาลิน อัน ทีโดนตำรวจ สน. ห้วยขวาง ร่วมกันเรียกรับทรัพย์สินเป็นเงินสดจำนวน 27,000 บาท โดยที่นาย ป. ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มคนต่างชาติจ่ายอมส่งมอบเงินจำนวนดังกล่าวให้กับเจ้าพนักงานตำรวจนายหนึ่ง แล้วจึงมีการสั่งให้ปล่อยตัวออกจากจุดตรวจไปโดยไม่ได้มีการดำเนินคดีตามกฎหมาย (ไทยรัฐออนไลน์, 2566)

ในคดีนี้ศาลมีคำพิพากษาว่า เจ้าพนักงานตำรวจ 4 นาย มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา 173 ประกอบประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 ซึ่งเป็นการกระทำความผิดกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 อันเป็นบทที่มีโทษหนักที่สุด

จากคดีที่ยกตัวอย่างข้างต้นนี้ถือเป็นเรื่องที่เห็นได้ชัดถึงการใช้กฎหมายซ้ำซ้อนในการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน ซึ่งในคดีข้างต้นเป็นเรื่องการเรียกรับ หรือยอมจะรับสินบน โดยที่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 173 เป็นเรื่องของความผิดฐานเจ้าพนักงานรับสินบนเช่นเดียวกัน (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต, 2558)

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 บัญญัติว่า “**ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล** เรียกรับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาทหรือประหารชีวิต”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 173 บัญญัติว่า “**เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศ** ผู้ใดเรียกรับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท”

นอกจากนี้ ยังมีประมวลกฎหมายอาญามาตรา 201 ที่เป็นความผิดฐานนี้เช่นเดียวกัน ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็น **เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน** เรียก รับ หรือยอมจะรับ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดใน ตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต”

หากพิจารณาจากตัวเนื้อหาของบทบัญญัติทั้งสามมาตรานี้จะเห็นว่า มีเนื้อหาและองค์ประกอบความผิด เป็นอย่างเดียวกัน ต่างกันเพียงตรงสถานะของตัวบุคคลในตอนต้นของบทบัญญัติและบทกำหนดโทษในตอนท้าย การที่ศาลนำทั้งมาตรา 149 และมาตรา 173 มาปรับใช้ในเวลาเดียวกันจึงเสมือนเป็นการใช้กฎหมายซ้ำซ้อน โดยไม่มีความจำเป็น อีกทั้งแนวทางการพิพากษาคดีของศาลยังไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการใช้กฎหมายอาญาใน กรณีการกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 ทั้งยังไม่สอดคล้องกับ หลักเกณฑ์ของเรื่องบทเฉพาะบททั่วไป รวมไปถึงเรื่องของหลักกฎหมายพิเศษและหลักกฎหมายทั่วไปอีกด้วย และนอกจากบทบัญญัติของสามมาตรานี้ที่มีความทับซ้อนกันแล้ว บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาและ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังมีฐานความผิดที่มีความทับซ้อนกันอีก 3 ฐานความผิดด้วยกัน ซึ่งผู้เขียนจะนำบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับมาวางเปรียบเทียบ กันในแต่ละฐานความผิดเพื่อให้เห็นถึงความทับซ้อนของตัวบทบัญญัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

ความผิดฐานเจ้าพนักงานเรียกหรือรับประโยชน์ก่อนเข้ารับตำแหน่ง

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 150 “ผู้ใดเป็น**เจ้าพนักงาน** กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดใน ตำแหน่งโดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้า พนักงานในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสน บาทถึงสี่แสนบาท”

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 202 “ผู้ใดเป็น**เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่า คดี หรือพนักงานสอบสวน** กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดๆ ในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์ อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึง ยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 174 “ผู้ใดเป็น**เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ** กระทำ การหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะ รับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และ ปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท”

ความผิดฐานเป็นคนกลางเรียกหรือรับสินบน

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 143 “ผู้ใดเรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับ ตนเองหรือผู้อื่น เป็นการตอบแทนในการที่จะจงใจหรือได้จงใจ**เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล** โดยวิธีอื่นทุจริตหรือผิดกฎหมายหรือโดยอิทธิพลของตน ให้กระทำ

การ หรือไม่กระทำการในหน้าที่อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 175 “ผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เป็นการตอบแทนในการที่จะจงใจหรือได้จงใจ **เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ** โดยวิธีอื่นทุจริตหรือผิดกฎหมายหรือโดยอิทธิพลของตนให้กระทำการ หรือไม่กระทำการในหน้าที่อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 144 “ผู้ใดให้ **ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล** เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 167 “ผู้ใดให้ **ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน** เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 176 วรรคหนึ่ง “ผู้ใดให้ **ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ** เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

หากพิจารณาตัวบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับ จะเห็นได้ว่า ความผิดทั้ง 4 ฐานนั้น ตัวเนื้อหาของบทบัญญัติมีเนื้อความเป็นอยู่อย่างเดียวกัน ทั้งองค์ประกอบความผิด ตลอดจนบทลงโทษก็มีความใกล้เคียงกัน จะต่างเพียงแค่ว่าบุคคลที่กฎหมายมุ่งเอาผิดต่างกัน และส่งผลให้บทลงโทษอาจมีความหนักเบาที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลนั้นได้รับมอบหมาย เช่น การให้สินบนแก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน จะมีบทลงโทษที่หนักกว่าทั้งในส่วนโทษจำคุกและโทษปรับ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับกระบวนการยุติธรรมมากกว่าเจ้าพนักงานในตำแหน่งอื่นๆ กฎหมายจึงมุ่งหมายที่จะควบคุมเป็นพิเศษ จึงได้กำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้นกว่าการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานทั่วไป ซึ่งการมีกฎหมายอาญาที่มีองค์ประกอบความผิดอย่างเดียวกันแต่ได้บัญญัติไว้คนละแห่งนั้น นอกจากจะส่งผลให้เกิดการใช้กฎหมายซ้ำซ้อนของผู้บังคับใช้กฎหมายแล้ว ยังนำไปสู่ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ (Overcriminalization) ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อทั้งระบบกฎหมายและสังคมโดยรวมในปัจจุบัน ที่นอกจากจะเป็นการเพิ่มภาระให้กับประชาชนแล้ว รัฐยังต้องรับภาระที่เพิ่มมากขึ้นอีกหลายประการ เช่น ปัญหาคดีอาญาล้นระบบ นักโทษล้นเรือนจำ ความสิ้นเปลืองงบประมาณของรัฐในการดำเนินคดีอาญา และยังเป็นการทำลายทรัพยากรมนุษย์ในระบบบันทึกประวัติอาชญากรรม เป็นต้น

ดังนั้น หากประเทศไทยมีการยกเลิกและแก้ไขบทบัญญัติบางมาตราที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันและเป็นความผิดฐานเดียวกัน จะเป็นการช่วยลดความซ้ำซ้อนกันของตัวบทกฎหมาย ทำให้ตัวบทกฎหมายมีความเป็นเอกภาพ ตลอดจนทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอน มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น และมีกฎหมายอาญาเพียงเท่าที่จำเป็น ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่สำคัญของบทบัญญัติมาตรา 77 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากความทับซ้อนของบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์และแนวทางการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะมาตรการและแนวทางในการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความฉบับนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งบทความของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเน้นศึกษากฎหมาย เรื่องการปรับใช้และปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ยังใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานของรัฐ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากความทับซ้อนของบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาประเด็นความทับซ้อนของบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา และในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พบว่า การมีบทบัญญัติที่มีลักษณะทับซ้อนกันระหว่างกฎหมายทั้งสองฉบับ ส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญหลายประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก คือ ปัญหากฎหมายอาญาเพ้อ (Overcriminalization) ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการที่รัฐบัญญัติกฎหมายอาญามากจนเกินความจำเป็น (ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์, 2566) จนทำให้เกิดปัญหาความทับซ้อนกันของตัวบทกฎหมาย ดังเช่น หัวข้อที่ผู้เขียนได้ทำการวิจัย การที่ประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการให้หรือรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอยู่ก่อนแล้ว และภายหลังได้มีการบัญญัติความผิดแบบเดียวกันเพิ่มเติมขึ้นอีกในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายที่มีความซ้ำซ้อนโดยไม่มี ความจำเป็น เพราะหากมีการบัญญัติกฎหมาย

เกี่ยวกับเรื่องใดไว้ก่อนแล้วก็ไม่ควรบัญญัติความผิดแบบเดียวกันซ้ำอีกจนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกันของตัวบทกฎหมาย อันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 77 และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ที่บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงพอที่จำเป็นเท่านั้น หากกฎหมายใดหมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ ก็ให้ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายนั้น

ประการที่สอง เกิดความไม่แน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากมีบทบัญญัติที่เป็นความผิดฐานเดียวกันปรากฏอยู่ในกฎหมายถึงสองฉบับ โดยไม่มีหลักเกณฑ์ใดมาจำแนกแนวทางการเลือกใช้ในแต่ละกรณี เพราะฉะนั้น การจะนำกฎหมายเรื่องนี้มาปรับใช้กับข้อเท็จจริงใด ล้วนเป็นดุลพินิจของผู้บังคับใช้กฎหมายอย่างพนักงานสอบสวน อัยการหรือศาลโดยแท้ ส่งผลให้ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถใช้ดุลพินิจในการเลือกใช้กฎหมายได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติและอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายได้ อย่างเช่น กรณีของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 กับพระราชพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 173 วรรคหนึ่ง ที่เป็นความผิดฐานเดียวกันและมีองค์ประกอบความผิดที่เหมือนกันทุกประการ แต่กฎหมายกลับบัญญัติโทษสูงสุดไว้ไม่เท่ากัน ซึ่งกรณีนี้ถือเป็นอีกหนึ่งประเด็นปัญหาสำคัญที่อาจทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายเลือกใช้บทบัญญัติที่ต่างกันกับผู้กระทำ ความผิดที่มีพฤติการณ์เดียวกันโดยปราศจากหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอนมาควบคุม

ประการที่สาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 ที่มีบทกำหนดโทษในตอนท้ายที่หนักกว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 173 วรรคหนึ่งคือ โทษประหารชีวิต ซึ่งหากพิจารณาความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงานของรัฐ” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 4 ได้หมายความรวมถึง สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล ดังเช่นที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ นอกจากจะเป็นการไม่สอดคล้องกันเองแล้ว ยังทำให้เกิดความสับสนและมีความไม่เป็นเอกภาพ เนื่องด้วยทั้งสองมาตราตัวบุคคลที่กฎหมายมุ่งจะควบคุมเป็นพิเศษเป็นตำแหน่งเดียวกัน แต่กลับบัญญัติโทษสูงสุดไว้ต่างกัน เช่นนี้หากบุคคลกลุ่มนี้กระทำความผิดฐานเรียกหรือรับสินบนจึงเป็นการไม่แน่ชัดว่าจะต้องนำมาตราใดมาปรับใช้กับกรณีนี้

ประการที่สี่ แนวทางการพิพากษาคดีสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการใช้กฎหมายอาญาในกรณีการกระทำความผิดกฎหมายหลายบทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90 เพราะการผิดกฎหมายหลายบทตามคำพิพากษาเป็นการผิดหลายบทของกฎหมายที่เป็นความผิดฐานเดียวกันและมีองค์ประกอบความผิดเป็นอย่างเดียวกัน กรณีจึงไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 90 ที่การกระทำที่เกิดจากเจตนาเดียวอาจส่งผลให้เกิดเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทได้ แต่หลายบทที่ว่านั้นควรจะต้องเป็นฐานความผิดคนละฐาน ที่มีองค์ประกอบความผิดต่างกัน จึงจะนำมาตรา 90 มาปรับใช้ได้

นอกจากนี้ หากนำหลักเรื่องบทเฉพาะบททั่วไปและกฎหมายพิเศษกฎหมายทั่วไปมาพิจารณาประกอบการที่ประเทศไทยมีบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนในประมวลกฎหมายอาญาอยู่ก่อนแล้ว แต่ภายหลังได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ขึ้นอีกฉบับ ซึ่งมีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันกับบทบัญญัติเดิมในประมวลกฎหมายอาญา ถือเป็น

ได้ว่าเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติที่เป็นกฎหมายทั่วไปและบทบัญญัติที่เป็นกฎหมายพิเศษใช้บังคับอยู่ในเวลาเดียวกันในเรื่องเดียวกัน จึงต้องใช้บทกฎหมายพิเศษโดยไม่ใช้บทกฎหมายทั่วไป เพราะต้องถือว่าบทกฎหมายพิเศษต้องมาก่อนบทกฎหมายทั่วไป (หยุด แสงอุทัย; แก้วไขและปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย, 2562)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักการดังกล่าว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ย่อมมีสถานะเป็น "กฎหมายพิเศษ" ที่ควรได้รับการบังคับใช้เหนือบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไป เนื่องด้วยเจตนารมณ์ของการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ ฎบัญญัติขึ้นเพื่อต้องการจัดการกับปัญหาการทุจริตในภาครัฐโดยตรง ทั้งในแง่ของการสอบสวน การดำเนินคดี และการกำหนดมาตรการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และเมื่อได้มีการบัญญัติอยู่ในกฎหมายพิเศษ จึงต้องถือว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เป็นบทเฉพาะ ที่เมื่อมีบทเฉพาะอยู่แล้ว ศาลต้องลงโทษผู้กระทำความผิดตาม "บทเฉพาะ" โดยไม่ต้องคำนึงว่าโทษของบทเฉพาะนั้นจะเบากว่าหรือหนักกว่าโทษของบททั่วไป กรณีจึงไม่ใช่เรื่องของมาตรา 90 เพราะมาตรา 90 เป็นเรื่องของบทลงโทษบทหนัก แต่ บทเฉพาะ ไม่ใช่ บทหนัก ตามความหมายของมาตรา 90 อีกทั้งการผิดกฎหมายหลายบทที่จะใช้มาตรา 90 ได้นั้น บทหนึ่งจะต้องไม่ใช่ "บทเฉพาะ" และอีกบทหนึ่งจะต้องไม่ใช่ "บททั่วไป" (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551) ดังนั้น ตามแนวคำพิพากษาของศาลที่นำมาตรา 90 มาปรับใช้นอกจากจะไม่ตรงกับหลักเกณฑ์ของการใช้กฎหมายอาญาในกรณีการกระทำความผิดกฎหมายหลายบทตามมาตรา 90 แล้วยังไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของเรื่องบทเฉพาะบททั่วไปอีกด้วย

วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์และแนวทางการกำหนดบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการกำหนดบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนของประเทศไทย มาศึกษาเปรียบเทียบกับแนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศอังกฤษ ราชอาณาจักรสวีเดน และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพบว่า ลักษณะของบทบัญญัติและโครงสร้างทางกฎหมายของแต่ละประเทศมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในแง่ของการจัดวางโครงสร้าง การกำหนดองค์ประกอบความผิด ตลอดจนตัวบุคคลที่จะต้องรับผิด ซึ่งสามารถแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษในอดีตเคยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการให้หรือรับสินบนปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ โดยมีทั้งในรูปแบบของกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เป็นหลักกฎหมายทั่วไป (Common law) และกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory law) ที่เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อบังคับใช้กับเฉพาะเรื่อง ซึ่งมีอยู่ 3 ฉบับด้วยกัน ได้แก่ The Public Bodies Corrupt Practices Act 1889, The Prevention of Corruption Act 1906 และ The Prevention of Corruption Act 1916 ต่อมาภายหลังประเทศอังกฤษได้มีการรวบรวม ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และได้ยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศอังกฤษที่มีอยู่แต่เดิมทั้งหมด และได้ตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ที่มีชื่อว่า พระราชบัญญัติการติดสินบน ค.ศ. 2010 (Bribery Act 2010) เพื่อบังคับใช้เพียงฉบับเดียว (สุภานุญา บุญแก้วสุข, 2556) โดยจะเห็นได้ว่าความผิดเกี่ยวกับการให้หรือรับสินบนของประเทศอังกฤษที่ได้บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติการติดสินบน ค.ศ. 2010 นั้นครอบคลุมพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้และรับสินบนไว้อย่างครบถ้วน ซึ่งมีลักษณะเด่นที่สำคัญอยู่หลายประการ ดังนี้

1. มีการรวมบทบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเรื่องสินบนไว้ในกฎหมายฉบับเดียว เพื่อให้กฎหมายมีความเป็นเอกภาพ ลดปัญหาความซ้ำซ้อนและความไม่แน่นอนในการบังคับใช้กฎหมาย

2. มีการกำหนดฐานความผิดแยกเฉพาะในแต่ละเรื่องไว้อย่างชัดเจน เช่น บทบัญญัติทั่วไปของความผิดฐานให้สินบน (Offering a bribe) และความผิดฐานรับสินบน (Receiving a bribe) ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1 และมาตรา 2 ที่วางกรอบไว้ค่อนข้างกว้างโดยไม่จำกัดว่าจะกระทำต่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือภาคเอกชน หากการกระทำนั้นทำไปเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายก็เข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่ต้องการเอาผิดกับบุคคลที่ติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศเป็นการเฉพาะ ที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 6 ในความผิดฐานติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐของต่างประเทศ (Bribing foreign public officials) ที่เป็นการสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการติดสินบนขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD Anti-Bribery Convention) ที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ

พระราชบัญญัติการติดสินบน ค.ศ. 2010 ได้รับการออกแบบให้มีความทันสมัย มีความชัดเจน และครอบคลุมความผิดทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จในการออกแบบและตรากฎหมายเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในความผิดฐานเรียกรับหรือรับสินบนของประเทศอังกฤษ และยังเป็นตัวอย่างสำคัญของการปฏิรูปกฎหมายอาญาเชิงโครงสร้าง ที่เสริมสร้างความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย และยกระดับมาตรฐานธรรมาภิบาลในทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดระเบียบความผิดเกี่ยวกับเรื่องสินบนให้มีความเป็นเอกภาพอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียว

ราชอาณาจักรสวีเดน

ราชอาณาจักรสวีเดนได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการให้หรือรับสินบนไว้อยู่ภายใต้กฎหมายเพียงฉบับเดียว คือ ประมวลกฎหมายอาญาสวีเดน (The Swedish Penal Code) ซึ่งได้มีการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการให้หรือรับสินบนทั้งหมดรวมกันไว้ในหมวด 10 (On embezzlement, other breaches of trust and bribery) โดยมีทั้งบทบัญญัติในเรื่องการให้สินบนและการรับสินบน รวมถึงบทกำหนดโทษที่ครอบคลุมอย่างชัดเจน แนวทางการบัญญัติกฎหมายของราชอาณาจักรสวีเดนถือเป็นรูปแบบที่เน้นการบังคับใช้กฎหมายที่มีความชัดเจน โปร่งใส และไม่เปิดช่องให้เกิดการเลือกใช้กฎหมาย แสดงให้เห็นถึงการจัดวางกฎหมายที่เป็นระบบและมีความเป็นเอกภาพ ทั้งยังไม่ปรากฏลักษณะของการบัญญัติกฎหมายที่มีความซ้ำซ้อนกันเหมือนอย่างกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการให้หรือรับสินบนของราชอาณาจักรสวีเดนมีลักษณะเด่นที่สำคัญอยู่หลายประการ ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญาสวีเดนได้รวบรวมบทบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการให้หรือรับสินบนไว้อย่างเป็นระบบภายใต้กฎหมายฉบับเดียว โดยบัญญัติไว้ในหมวดเดียวกัน มีความชัดเจน เป็นเอกภาพ และสะดวกต่อการบังคับใช้

2. มีบทบัญญัติในเรื่องการให้หรือรับสินบนที่จัดว่ามีความร้ายแรงกว่าการให้หรือรับสินบนทั่วไป เช่น การใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ในทางที่มิชอบ การให้ประโยชน์ที่มีมูลค่าสูงมาก หรือการเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบหรือมีขนาดใหญ่เป็นพิเศษ ในกรณีนี้ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการให้หรือรับสินบนทั่วไป จะเห็นได้ว่า เป็นการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นโดย

พิจารณาจากพฤติการณ์ของการกระทำว่ามีความร้ายแรงส่งผลกระทบต่อในวงกว้างหรือไม่ ซึ่งต่างจากของประเทศไทยที่การรับโทษหนักขึ้นจะพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลนั้นได้รับมอบหมาย อย่างเช่น บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับกระบวนการยุติธรรมอย่างพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล

3. บทบัญญัติในมาตรา 5a ของประมวลกฎหมายอาญาสวีเดน ใช้คำว่า บุคคล (Person) ซึ่งหมายความครอบคลุมถึง เจ้าหน้าที่ทุกประเภท ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่จำกัดว่าบุคคลนั้นจะมีสัญชาติใด นอกจากนี้ ยังหมายความรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐภายในประเทศและเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ โดยไม่มีบทบัญญัติแบ่งแยกระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐในประเทศและเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ (Nordia Law, 2023) เหมือนอย่างประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศไทย ดังนั้น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเจ้าหน้าที่ประเภทใดก็ตามล้วนอยู่ในขอบเขตของบทบัญญัติมาตรานี้ ซึ่งตรงนี้ถือเป็นจุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกฎหมายสวีเดนที่มีแนวทางการบัญญัติกฎหมายไม่เหมือนอย่างประเทศอื่น ๆ ที่มีการแยกบทบัญญัติการให้หรือรับสินบนระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐภายในประเทศและเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ

ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับเรื่องการให้หรือรับสินบนปรากฏอยู่ในกฎหมาย 3 ฉบับ โดยกฎหมายแต่ละฉบับได้มีการบัญญัติไว้โดยมุ่งประสงค์จะคุ้มครองในกรณีที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน อย่างเช่นประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น (Japan Penal Code) ที่เป็นกฎหมายหลักได้บัญญัติเพื่อเอาผิดกับเจ้าหน้าที่รัฐภายในประเทศในการเรียกรับสินบน รวมถึงบุคคลทั่วไปในการให้สินบน พระราชบัญญัติการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม (The Unfair Competition Prevention Act หรือ UCPA) ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อกำหนดโทษสำหรับบุคคลที่ติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ (Oh-Ebashi LPC & Partners, 2024) และพระราชบัญญัติบริษัท (The Companies Act หรือ CA) ที่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อเอาผิดกับกรรมการหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทที่มีการรับสินบน รวมถึงผู้ที่ให้สินบนแก่กรรมการและผู้ถือหุ้นของบริษัท

กฎหมายเรื่องการให้หรือรับสินบนของประเทศญี่ปุ่นถือเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจในการนำมาศึกษาเพราะมีการจัดวางบทบัญญัติกฎหมายได้อย่างมีระบบ เพราะถึงแม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะมีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการให้หรือรับสินบนปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ แต่กฎหมายแต่ละฉบับต่างมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด อย่างกรณีที่ประเทศญี่ปุ่นได้เข้าร่วมอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศในธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD Convention) จึงก่อให้เกิดความผูกพันที่จะต้องแก้ไขกฎหมายภายในของประเทศเพื่อให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาโดยในอนุสัญญาได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องนำมาตราการทางนิติบัญญัติ และมาตรการอื่นๆที่อาจจำเป็นเพื่อกำหนดให้การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศเป็นความผิดทางอาญา ซึ่งประเทศญี่ปุ่นก็ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ในปี ค.ศ. 1998 เพื่อกำหนดโทษสำหรับบุคคลที่ติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศเป็นการเฉพาะ โดยหากพิจารณาจากตัวบทบัญญัติในมาตรา 18 (1) ของพระราชบัญญัติการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ที่บัญญัติว่า “บุคคลใดให้หรือเสนอ หรือสัญญาว่าจะให้ เงิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศผู้นั้นกระทำการ หรืองดเว้นการกระทำการใดๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ หรือให้เจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศผู้นั้นใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนในการจูงใจเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศอื่นให้กระทำการหรืองด

เว้นการกระทำการใดๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศผู้นั้นโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายในธุรกิจที่เกี่ยวกับธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ” จะเห็นได้ว่า ตั๋วทบทบัญญัติกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ามาตรานี้ใช้บังคับเฉพาะกรณีการให้สินบนแก่ “เจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ” โดยแยกต่างหากจากความผิดฐานให้สินบนที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นมาตรา 198 ที่บัญญัติว่า “บุคคลใดให้ เสนอ หรือสัญญาว่าจะให้สินบนตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 197 ถึงมาตรา 197-4 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่า 3 ปี หรือปรับไม่เกินกว่า 2,500,000 เยน” กรณีนี้จึงต้องพิจารณาต่อไปในมาตรา 197 (1) ที่บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่รัฐผู้ได้รับ เรียกร้อง หรือสัญญาว่าจะรับสินบน โดยมีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่า 5 ปี และเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐตกลงที่จะปฏิบัติตามคำเรียกร้อง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่า 7 ปี” จะเห็นได้ว่า ในประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่นมาตรา 197 ถึงมาตรา 197-4 ตั๋วทบทบัญญัติกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าใช้บังคับกับบุคคลที่เป็น “เจ้าหน้าที่รัฐ” ซึ่งหมายถึงเจ้าหน้าที่รัฐภายในประเทศเท่านั้น

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศไทยที่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention Against Corruption : UNCAC) จึงก่อให้เกิดความผูกพันในการปฏิบัติตามพันธกรณีอนุสัญญาดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในของประเทศเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ซึ่งในส่วนนี้ประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดฐานให้หรือรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศเข้ามาในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยบัญญัติอยู่ในมาตรา 173 ถึงมาตรา 176 ซึ่งผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างสักหนึ่งมาตราเพื่อประกอบการวิเคราะห์ในประเด็นนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 173 ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ผู้ใด เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท” หากพิจารณาจากตั๋วทบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อเพิ่มฐานความผิดเกี่ยวกับการให้หรือรับสินบนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศเข้ามา แต่แนวทางการบัญญัติของประเทศไทยเรายังคงนำคำว่า “เจ้าพนักงานของรัฐ” มาใส่ไว้ในตั๋วทบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้ซ้ำอีก และถึงแม้ว่าการให้นิยามของคำว่า “เจ้าหน้าที่รัฐ” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 จะให้ความหมายที่กว้างและครอบคลุมกว่าความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงาน” ตามประมวลกฎหมายอาญา แต่การบัญญัติเช่นนี้ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกันกับตั๋วทบทบัญญัติที่ได้บัญญัติไว้ก่อนในประมวลกฎหมายอาญา จึงทำให้เกิดกรณีที่มีบทบัญญัติที่เป็นความผิดฐานเดียวกันปรากฏอยู่ในกฎหมายทั้งสองฉบับ ซึ่งต่างจากประเทศญี่ปุ่นที่มีการแยกอย่างชัดเจนว่ากฎหมายฉบับใดใช้บังคับกับบุคคลใดและเรื่องอะไร หากประเทศไทยนำแนวทางของประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้ ผู้วิจัยเห็นว่าจะช่วยลดปัญหาความทับซ้อนกันของตั๋วทบทบัญญัติ อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายก็จะมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาปัญหาความทับซ้อนของบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 พบว่าการมีบทบัญญัติที่เป็นความผิดฐานเดียวกัน และมีองค์ประกอบความผิดอย่างเดียวกันบัญญัติอยู่ในกฎหมายทั้งสองฉบับ ส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญอยู่หลายประการตามที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้น และเมื่อผู้วิจัยนำหลักเกณฑ์และแนวทางการกำหนดบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศมาศึกษาเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้แต่ละประเทศจะมีการวางโครงสร้างที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัด คือ ทุกประเทศได้มีการจัดวางบทบัญญัติในเรื่องการให้หรือรับสินบนไว้อย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน และไม่ปรากฏความซ้ำซ้อนกันของตัวบทกฎหมาย อย่างประเทศอังกฤษและราชอาณาจักรสวีเดนก็มีบทบัญญัติในเรื่องนี้ปรากฏอยู่ในกฎหมายเพียงฉบับเดียว และยังมีการแบ่งแยกบทบัญญัติตามลักษณะของผู้กระทำความผิดและบริบทของการกระทำไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ภาพรวมในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศอังกฤษและราชอาณาจักรสวีเดนมีประสิทธิภาพ มีความชัดเจนแน่นอน และมีความโปร่งใส และแม้ว่าในปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นจะมีบทบัญญัติความผิดฐานให้หรือรับสินบนปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ แต่กฎหมายแต่ละฉบับล้วนถูกจัดวางอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งหมายให้ใช้บังคับกับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน และแม้จะปรากฏความผิดฐานเดียวกันอยู่ในกฎหมายถึงสองฉบับ แต่กลับไม่พบว่าประเทศญี่ปุ่นได้มีการบัญญัติกฎหมายให้มีความซ้ำซ้อนกันแต่อย่างใด ซึ่งต่างจากแนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่ยังขาดความเป็นระบบ มีการบัญญัติความผิดซ้ำซ้อนกันอยู่ในกฎหมายถึงสองฉบับ คือ ประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 จึงสรุปได้ว่า บทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนของประเทศอังกฤษ ราชอาณาจักรสวีเดน และประเทศญี่ปุ่น ไม่ปรากฏว่ามีประเทศใดมีการบัญญัติความผิดในเรื่องนี้ในลักษณะที่มีความซ้ำซ้อนกัน ทั้งในเชิงเนื้อหาหรือขอบเขตของการบังคับใช้ดังเช่นกฎหมายของประเทศไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมายอาญา รวมถึงแนวทางการบัญญัติบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนของประเทศไทย และได้นำกฎหมายต่างประเทศ อย่างเช่น ประเทศอังกฤษ ราชอาณาจักรสวีเดน และประเทศญี่ปุ่น มาทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปว่า การที่ประเทศไทยมีบทบัญญัติความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนปรากฏอยู่ในกฎหมายถึงสองฉบับ เป็นการบัญญัติกฎหมายที่มีความซ้ำซ้อนโดยไม่มีความจำเป็น ทั้งยังเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา 77 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ที่บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น หากกฎหมายใดหมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ ก็ให้ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายนั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ประเทศไทยควรพิจารณายกเลิกบทบัญญัติบางมาตราของประมวลกฎหมายอาญาที่มีความซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ

ทุจจริต พ.ศ. 2561 ที่มีลักษณะเป็นบทเฉพาะและเป็นกฎหมายพิเศษที่ถูกตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง และแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อให้บทบัญญัติความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในเรื่องการให้หรือรับสินบนของประเทศไทย มีความเป็นเอกภาพ มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน และสามารถดำเนินไปภายใต้กรอบกฎหมายเพียงฉบับเดียว

ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ยกเลิกบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาทั้ง 7 มาตรา อันได้แก่ มาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 และมาตรา 202

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 167 มาตรา 201 และมาตรา 202 จะมีเนื้อหาทับซ้อนกับบทบัญญัติมาตรา 173 มาตรา 174 และมาตรา 176 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 แต่บุคคลตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 167 มาตรา 201 และมาตรา 202 อันได้แก่ เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ถือเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับกระบวนการยุติธรรมมากกว่าเจ้าพนักงานในตำแหน่งอื่นๆ กฎหมายจึงมุ่งหมายที่จะควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในตำแหน่งดังกล่าวเป็นกรณีพิเศษ จึงได้บัญญัติเป็นความผิดแยกต่างหากจากเจ้าพนักงานทั่วไปและกำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้น

นอกจากนี้ บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 ที่มีเนื้อหาและองค์ประกอบความผิดที่เหมือนกันกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 173 วรรคหนึ่ง แต่หากพิจารณาบทกำหนดโทษในตอนท้ายของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 จะเห็นว่า มีโทษประหารชีวิต แต่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 173 วรรคหนึ่ง กลับไม่มีบทกำหนดโทษในส่วนนี้

ดังนั้น เมื่อมีการยกเลิกมาตรา 149 มาตรา 167 มาตรา 201 และมาตรา 202 ออกจากประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยนำเนื้อหาของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 167 มาตรา 201 และมาตรา 202 ที่ได้ยกเลิกไปมาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในวรรคสองของมาตรา 173 มาตรา 174 และมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 และนำโทษประหารชีวิตในตอนท้ายของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 149 มาใส่ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 173 วรรคหนึ่ง ที่จากเดิมบัญญัติว่า

มาตรา 173 “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ของ องค์การระหว่างประเทศ ผู้ใด เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท”

มาตรา 174 “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ของ องค์การระหว่างประเทศ กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปี ถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท”

มาตรา 176 “ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลใดและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกัน มิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรานี้ และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่า แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

นิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึงนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึงผู้แทนของนิติบุคคล ลูกจ้าง ตัวแทนบริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลนั้น ไม่ว่าจะมียอำนาจหน้าที่และอำนาจในการนั้นหรือไม่ก็ตาม”

เป็น

มาตรา 173 “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ของ องค์การระหว่างประเทศ ผู้ใด เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต”

หากบุคคลที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต

มาตรา 174 “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ของ องค์การระหว่างประเทศ กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท”

หากบุคคลที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต”

มาตรา 176 “ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หากการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำต่อเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งและวรรคสองเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลใดและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกัน

มิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรา^{นี้} และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่า แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

นิติบุคคลตามวรรคสาม ให้ความหมายถึงนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสาม ให้ความหมายถึงผู้แทนของนิติบุคคล ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลนั้น ไม่ว่าจะมียอำนาจหน้าที่และอำนาจในการนั้นหรือไม่ก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: พลสยามพรีนติ้ง (ประเทศไทย).

ไทยรัฐออนไลน์. (2566). คูก 5 ปี 4 ตร.ห้วยขวาง ริดทรัพย์สาวไต้หวัน ริบเงิน 2.7 หมื่น ยกฟ้อง 2. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2568 จาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2739072>

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 หน้า 9 (9 กรกฎาคม 2558). กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. (2566). โทษอาญาเพื่อ: ภาพสะท้อนจารีตปกครองแบบไทยๆ. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2567 จาก 101 Public Policy Think Tank: <https://101pub.org/thai-norm-overcriminalization/>

สุภัฏญา บุญแก้วสุข. (2556). ขอบเขตของการทุจริตและปัญหาการใช้บังคับบทบัญญัติความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรพล นิตไกรพจน์ และคณะ. (2547). คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) กับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

หยุด แสงอุทัย; แก้ไขและปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย. (2562). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Nordia Law. (2023). In brief: foreign bribery laws in Sweden. Retrieved from Lexology:

<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=44ab9a27-eb0c-4f5e-9df2-9bbb564c8794>

Oh-Ebashi LPC & Partners. (2024, August 1). Legal 500 Country Comparative Guides 2024 Japan Bribery & Corruption. Retrieved from Legal 500:

<https://www.legal500.com/guides/chapter/japan-bribery-&-corruption/?export-pdf>